

Η Νομική (σχολή) ενώπιον του νόμου και της Δικαιοσύνης

του Κώστα Δουζίνα*

Καθηγητή Φιλοσοφίας του Δικαίου και Πολιτικής Φιλοσοφίας στο Κολλέγιο Birkbeck του Πανεπιστημίου του Λονδίνου

Ποιος είναι ο ρόλος της νομικής παιδείας, τί σημαίνει το να μαθαίνει κανείς το νόμο; Το πρώτιστο καθήκον των δασκάλων του νόμου είναι να κατανοούν και να διδάσκουν τη γλώσσα της δικαιοσύνης, την αναπνοή, το πνεύμα και την αμεροληψία που θα έπρεπε να κινεί το σώμα του νόμου. Νόμος χωρίς δικαιοσύνη είναι κενό γράμμα, σώμα δίχως ψυχή - υπολείμματα απλώς και ερείπια μιας έντιμης παράδοσης. Ένας δικηγόρος που θέλει να είναι άξιος του ονόματός της, νέμει και κατανέμει. Θέτει τις απαιτήσεις της απύσας δικαιοσύνης και της ιδανικής ισότητας ενώπιον της, πάνω από τα αιτήματα της εξουσίας και των καταχρήσεων του πλούτου. Η δικαιοσύνη εκλείπει όχι μόνο όταν δεν πληρούνται τα κριτήρια, που ο ίδιος ο νόμος έχει θέσει στον εαυτό του, αλλά πολύ περισσότερο όταν το σύνολο της Νομικής (και η διδασκαλία της) δεν λογοδοτεί, η ίδια, στο βωμό της δικαιοσύνης. Δεν θα έπρεπε να χρειάζεται να το θυμίσω αυτό στα παιδιά της Αντιγόνης. Η Θέμιδα, που κοσμεί τα δικαστήρια μας, έχει δεμένα τα μάτια της ακριβώς για να μην δει τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του προσώπου, που έρχεται ενώπιον του νόμου (τοποθετώντας την αφηρημένη λογική του θεσμού πάνω από τη ζεστή λάμψη της δικαιοσύνης). Η Νομική σχολή από την άλλη πλευρά έχει στο σφυγμό της ένα ανάχωμα ορθάνοιχτο, που κοιτάζει τον άλλο στο πρόσωπο και υπόσχεται άπειρη δικαιοσύνη. Εκείνοι που το ξεχνούν αυτό, όταν διδάσκουν ή ασκούν τη δικηγορία, μετατρέπονται σε λογιστές της εξουσίας και υποχείρια της. Από λειτουργούς του κράτους Δικαίου μετατρέπονται σε υπηρέτες του κράτους. Η απόσταση μεταξύ Κράτους και Κράτους Δικαίου είναι πάντοτε μικρή, αλλά όταν η δικαιοσύνη εκπίπτει του νόμου, τότε τα δύο καθίστανται ταυτόσημα - ο νόμος σαν γλώσσα μιας τρελής από δύναμη κυριαρχίας.

Τί είναι, όμως, δικαιοσύνη; Βλέπουμε ότι μας περιβάλλει η αδικία, αλλά συχνά δεν γνωρίζουμε που βρίσκεται η δικαιοσύνη. Η πιο οδυνηρή μαρτυρία της εποχής μας, γι' αυτό, είναι η ευρέως διαδεδομένη πεποίθηση ότι η δικαιοσύνη έχει εκλείψει. Ότι δικαιοσύνη δεν υπάρχει στα γκέτο της Αθήνας, δεν υπάρχει για τους ανέργους. Ότι ματαιώνεται με την λήψη των μέτρων του ΔΝΤ, τις περικοπές μισθών για τους χαμηλόμισθους και τους συνταξιούχους, ή με την αντιμετώπιση των προσφύγων στα στρατόπεδα του Έβρου και το τείχος, που ετοιμάζεται για να κρατήσει τους φτωχούς εκτός και τους Έλληνες εντός.

Η βίαιη αποβολή της δικαιοσύνης αποδεικνύεται από την πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σύμφωνα με την οποία η αποστολή προσφύγων στην Ελλάδα ισοδυναμεί με βασανιστήρια, απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση. Αιτία γ' αυτήν την απόφαση είναι η απάνθρωπη διαβίωση και οι συνθήκες κράτησης, καθώς και το γεγονός ότι η Ελλάδα, ουσιαστικά ποτέ δεν δίνει άσυλο στους αιτούντες πρόσφυγες.

Από το γεγονός ότι το Βέλγιο καταδικάστηκε, επειδή θεώρησε την Ελλάδα ως ένα ανθρωπιστικό κράτος, στο οποίο μπορεί να αποστείλει πίσω έναν Αφγανό πρόσφυγα και τα υπόλοιπα Ευρωπαϊκά κράτη, που στο εξής θα ασχοληθούν με την ελληνική κυβέρνηση, όπως της αξίζει: σαν τον παραβάτη της στοιχειώδους αξιοπρέπειας των εξαθλιωμένων αυτής της γης. Δεν υπάρχει ασυλία στην Ελλάδα -οι πρόσφυγες και οι μετανάστες συλούνται. Το Πανεπιστημιακό άσυλο προσφέρει μια ελάχιστη αποζημίωση για αυτή την πολύ μεγαλύτερη σύληση.

Η δικαιοσύνη θα ναυαγήσει την στιγμή που ο Νόμος και οι πανεπιστημιακοί καθηγητές θα επιχειρήσουν να 'εκκενώσουν' την σχολή της Νομικής από τους απεργούς πείνας που την κατέλαβαν, ώστε να έχουν ένα μέρος να κοιμούνται. Πετώντας έξω τους απεργούς, αυτό που θα πετάξουν έξω από την Σχολή του Νόμου είναι η δικαιοσύνη. Γιατί, τι είναι ακριβώς αυτό που ζητάνε αυτοί οι άνθρωποι μέσα στην σχολή της Νομικής; Να μας κάνουν να προσέξουμε επιτέλους την αδύναμη και ασήμαντη ύπαρξη που έχουν στα δικά μας μάτια. Διεκδικούν τις απαραίτητες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης. Την ελάχιστη δυνατή αναγνώριση ότι ζουν εδώ, εργάζονται εδώ, ωστόσο τους μεταχειρίζονται χειρότερα απ' ότι σε καταδικασμένους σε ισόβια. Αυτό που λένε είναι, απλά, 'είμαστε εμείς που δεν μας βλέπετε, δεν μας λαμβάνετε υπόψη, δεν μας δίνετε ταυτότητα, εμείς που είμαστε δίπλα σας και ανήκουμε σε αυτό που είστε και σε αυτό που γίνεστε'. Είναι οι άνθρωποι που τιμωρούνται, όχι για αυτό που έχουν κάνει (εγκληματικότητα ή παρανομία), αλλά για αυτό που είναι. Όχι γιατί κουβαλούν ένα κακό, αλλά για την εξαθλιωμένη τους αθωότητα. Οι δικοί μας 'sans papiers' (χωρίς χαρτιά), είναι οι *homines sacri*, άτομα που επειδή δεν έχουν νομική υπόσταση, δεν λογαριάζονται ως άτομα και για αυτό υφίστανται τις χειρότερες βαναυσότητες από κράτη ή άλλους ανθρώπους, εργοδότες, ιδιοκτήτες ή μειοψηφίες, που κραυγάζουν δίπλα τους στον δρόμο.

Θα ακούσουμε και πάλι τα προφανή, πως η Ελλάδα είναι μια χώρα που σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Επειδή διδάσκουμε το Σύνταγμα και τις σχετικές διατάξεις στις σχολές της Νομικής και διαθέτουμε πλήθος οργανώσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, κοινότητες, διανοούμενους, υπουργεία, συνηγόρους και θεσμούς που τα προάγουν. Αλίμονο. Δεν σταματάνε να μας επαναλαμβάνουν πως τα ανθρώπινα

δικαιώματα ανήκουν σε όλους μας, επειδή ακριβώς είμαστε μέρος της ανθρωπότητας, κι όχι επειδή συνδεόμαστε με κάτι πιο συγκεκριμένο, όπως ένα έθνος, ένα κράτος ή μία ομάδα. Κι αυτό ακούγεται πραγματικά παρηγορητικό. Όταν, ωστόσο, γυρίσουμε το βλέμμα στους μετανάστες της νομικής σχολής, οι παραπάνω διακηρύξεις φαντάζουν αντιφατικές και ψευδείς αξίες της ιδεολογίας μας. Καταγγέλλοντας τις χειρίστες παραβιάσεις σήμερα στην Ελλάδα, διεκδικώντας το δικαίωμα να γίνουν ορατοί και αντιληπτοί -έστω και ελάχιστα, έστω και με το τίμημα της ζωής τους- αυτοί οι άνθρωποι, προσφέρουν την πιο σημαντική υπηρεσία που θα μπορούσαν, στον Νόμο και την Νομική Σχολή. Φέρνουν αντιμέτωπους τους καθηγητές και τους φοιτητές με όσα θα 'πρεπε να διδάσκουν και να διδάσκονται, αλλά τις περισσότερες φορές αγνοούν. Η θυσία τους (sacrificium) σημαίνει ιεροποίηση (sacer facere) και θα 'ναι πράγματι μια πράξη ιερή -σύνδεση του εγκόσμιου με το άγιο, ένα γεφύρωμα του νόμου και της διδασκαλίας του, με την άπειρη δικαιοσύνη και την ατελεύτητη φιλοξενία, για τις οποίες δεν μπορούμε ποτέ να πούμε, ότι είναι εδώ, ότι τις κατέκτησε τώρα ο κόσμος, κι εμείς μέσα σε αυτόν και ότι, άρα, ο κόσμος είναι 'καλός'.

Αν πετάξουμε έξω αυτούς τους ανθρώπους από την σχολή όπου διδάσκεται ο Νόμος, ένας νόμος που για ελάχιστες ώρες και μέρες κατακλύστηκε με την ιδέα της δικαιοσύνης, ή, καλύτερα, με την διαμαρτυρία ενάντια στην απόλυτη αδικία, τότε πραγματικά δεν θα μας αξίζει να γυρίσουμε ξανά στον ίδιο χώρο για να διδάξουμε το Νόμο, ή να υποκρινόμαστε ότι ο νόμος που διδάσκουμε έχει οποιαδήποτε σχέση με την δικαιοσύνη.

* Δημοσιεύθηκε στο greekleftreview.wordpress.com στις 27 Ιανουαρίου 2011 (μετάφραση από τα αγγλικά: Χαρά Κούκη)